ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 276 — Субота, 13 април 1957

МИКИ и наход Риђа

НЕВЕРОВАТНИ СВЕТ

РОМАН СА Е. ХАМИЛТОНА

Тамноцрвена планета расла је невероватном брзином. Ракета се устремила на њу. Из отвора на репу ракете сукнуо је пламен да би се успорио пад. Писак ваздуха који је парала ракета заглушио је двојицу путника у кабини.

Млади Брет Лестер осећао је потребу да повраћа, те се из све снаге опирао на ремене стабилизатора. Он је напрегао све силе да спречи повраћање и трудио се да гледа наниже, на планету којој су се приближавали. Опазио је равну, црвену површину с расплинутом црном мрљом на северу. Хоскинс, који је заузимао место пилота, грчевито се борио да спречи превртање ракете. Његово широко, умно лице претворило се у грчевиту гримасу, а дежмекасти прсти скакали су по командном уређају. Затим је одјекнуо и последњи прасак, од кога се Лестеру учинило да му се потресао мозак, а онда је настала мртва тишина.

Били су на Марсу...

Лестер је то схватио и обузео га је ужас. Они су били први људи који су напустили Земљу и спустили се на другу планету. Трудио се да нађе речи које би биле достојне овог историског тренутка. Али, први је проговорио Хоскинс. Старији инжењер пажљиво је опипао ногу и на лицу му се испољило олакшање.

— Кажем ти, мој чир се баш сад провалио, — рекао је он.

Лестер је био изненађен.

— Ваш чир? — узвикнуо је. — Видите, ми смо први људи на Марсу, а ви... о чему говорите! О свом чиру!

Хоскинс је гунђао, баратајући нешто око инструмената:

— Тај чир ме је мучио читаву недељу дана. Пробајте да седите на чиру, а затим ми реците како вам то прија...

— Добро, добро, заборавимо то! — узвикнуо је узбуђено Лестер. — Ми смо, човече, на Марсу! Да ли то уопште допире до вашег мозга лишеног фантазије?

Хоскинс је погледао напоље. Кроз дебело кварцно стакло видела се пустиња прекривена црвеним песком, с расутим динама и гребенима.

— Да, ми смо то учинили, — рекао је Хоскинс равнодушно. — И ако се срећно вратимо то ће бити нека корист за астрономију.

— Зар само о томе мислите? — запитао је Лестер. — Погледајте, сада је пред нама читав један непознати свет...

Хоскинс је слегнуо својим широким раменима.

— Он није непознат. Захваљујући астрономима, ми знамо како изгледа Марс. Он је пуста планета, без воде и са поларном хладноћом.

— Али, ми не знамо каква све жива бића можемо овде да сретнемо! — узвикнуо је Лестер с младалачким одушевљењем.

Хоскинс се насмејао.

— Ви сте се вероватно начитали оних псеудонаучних романа који се на стотине штампају сваке недеље и у којима се прича о црвеним и буљавим Марсовцима, о страшним чудовиштима и још о којечему другом.

Лестер је поцрвенео.

— Па да, ја сам одиста прочитао хрпу романа. Искрено да кажем, то ме је и потстакло да се заинтересујем за ракетну механику.

Старији инжењер га је готово сажаљиво гледао.

— Сад је време да се манете тих својих Марсоваца и свега сличног. Треба да знате да на овој планети владају страховите хладноће, а да је ваздуха исувише мало да би могло да опстане неко живо биће.

— Знам — сагласио се Лестер. — Но, ја се ипак надам се да ћемо можда наћи...

— Узалудна вам је нада, — хладно га прекиде Хоскинс. — Овде нема ничега... сем, можда, неких маховина.

— Па, хоћемо ли да изиђемо? — нестрпљиво је питао Лестер. — Ја бих хтео да погледам...

Инжењер је опет слегнуо раменима.

— Добро. Треба само да навучемо заштитна одела и да ставимо маске за кисеоник, ви то већ знате. А пре тога морам да испитам какав је ваздух.

Он стаде да петља око апарата, док је млади Лестер и даље пожудно гледао пурпурну пустињу која се простирала наоколо. Изгледала је у длаку онако како ју је замишљао. Снажни пешчани вихори витлали су се ту и тамо, а с неба се разливала бакарна светлост Сунца. Из тог сањарења прену га изненађен Хоскинсов глас:

— Не могу да схватим! Апарат показује да је ваздух у погледу густине, топлоте и засићености кисеоником потпуно исти као на Земљи.

И Лестер је знао да је то немогућно, па приђе инструментима.

— Сигурно сте погрешили. Дајте да ја пробам.

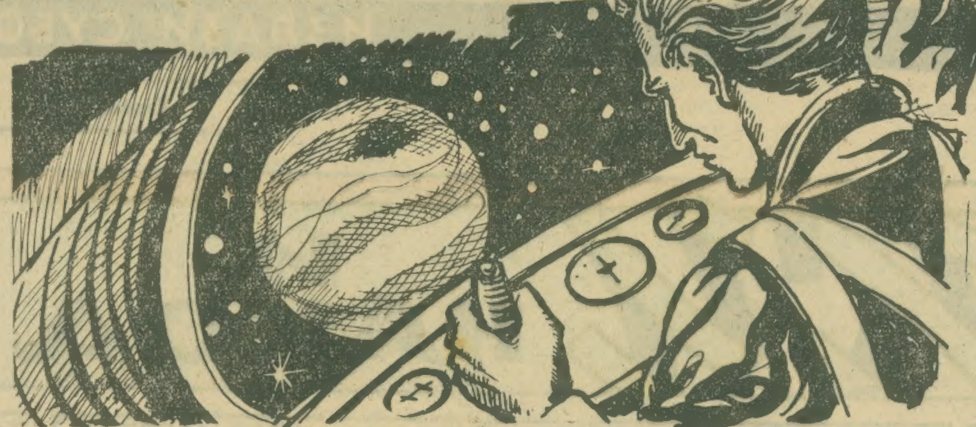
Али, и он је добио исти резултат. Састав ваздуха, како је показивао апарат, био је као и на Земљи. Имао је исто толико кисеоника и био је само нешто хладнији.

— Да човек сиђе с ума! — узвикнуо је Хоскинс. — Мора да су овдашње атмосферске прилике пореметиле апарат. То је немогућно!

— Да отворимо врата и да погледамо, — предложио је Лестер.

Они су само отшкринули врата, спремни да их одмах залупе ако би се показало да им ваздух отежава дисање. Али, чекало их је изненађење: апарат није лагао. Ваздух који је продро у кабину био је топао и потпуно је био једнак ваздуху на Земљи.

Широм су отворили врата и изишли на црвени песак. Напољу је био диван јесењи дан. Блештали су зраци бакарног Сунца, а лак ветрић расхлађивао им је лица.

— Сто му громова! Значи, астрономи су погрешили! — ускликнуо је Хоскинс. — Али, опет не могу да верујем. Како је могућно да овако мала планета као што је Марс сачува свој ваздушни омотач и да има тако топао ваздух?

Само што су начинили неколико корака, осетили су да се крећу невероватно лако, као да пливају.

— Не знам просто шта да мислим, — вајкао се Хоскинс.

Засијале су Лестерове очи.

— Ако је овде ваздух топао и ако има воде, онда не би било никакво чудо ако наиђемо и на жива бића.

Хоскинс га строго погледа.

— Ваши буљооки Марсовци из романа? Ја сам мислио да сте заборавили те глупости.

— А ја се у сваком случају надам да овде мора да има било каквих бића, — наставио је Лестер. — Док смо силазили, видео сам на северу велику црну пегу. Шта би то могло да буде?

— Вероватно неки отсјај тамних небеских простора на површини Марса, — претпостављао је Хоскинс. — Хајдемо да се попнемо на пешчани брежуљак па да погледамо одозго.

Опрезно су се успентрали на црвенкаст гребен и задрхтали су од узбуђења кад су опазили невероватну сличност пејзажа на Марсу са Земљиним.

Као омађијани стајали су на врху пешчаног брда. Одатле је на многе миље у даљину пуцала пустиња у правцу севера, тамо где се примећивала велика црна пега. Али, они нису гледали у том правцу. Њихову пажњу привукле су четири необичне прилике које су се кретале по песку недалеко од њих. Пошто су за тренутак застале, упутиле су се према људима са Земље.

Придошлице су, ван сваке сумње, личиле на људска бића. Али, не на људе са Земље. Имали су црвену кожу, лобање без косе налик на стаклене куполе, истурен грудни кош и ноге налик на штуле. Њихова прса красили су многи каишеви и опасачи, а око врата им је висила сјајна метална цев.

Лица су им била налик на лица људи са Земље, сем црвене боје коже и безизразно-свечаног погледа. Али, очи уопште нису личиле на људске. Оне су биле буљаве, с многим мрежицама као код животиња.

— Мени се то привиђа, — промуца најзад Хоскинс. — То је вероватно због тога што сам приликом атерирања добио потрес мозга. Ја видим четворицу буљооких људи. Они иду право к нама...

— И ја их видим, — једва изговори Лестер. — Или ми се бар чини да их видим...

Четворица буљавих Марсоваца ћутећи су се зауставили на неколико корачаји од путника.

— Ало, туђинци! — узвикну један од њих на чистом енглеском језику. — Хоћете ли у град?

Хоскинс је погледао Лестера, Лестер је погледао Хоскинса. Затим се старији инжењер тихо наемејао:

— Ево доказа како се после потреса мозга лако јављају разне илузије. Уштините ме, Брет.

Лестер је пружио руку и уштинуо га. Инжењер је крикнуо од бола. Четворица Марсоваца гледали су у њих с нескривеним изненађењем.

— Момци, шта је с вама? — упитао је Марсовац који их је први ословио. — Јесте ли сишли с ума, или је посреди нешто друго?...

— Значи, он постоји и говори енглески, — с муком је промуцао Хоскинс. — Ви га видите и чујете, зар не, Брет?

— Да-а... — дрхтавим гласом одазвао се Лестер. Ја га видим и чујем, али не могу у то да поверујем.

— Дозволите ми да вам се претставим, — рекао је први Марсовац. Ја се зовем Ард Барк. А ви?

Њих двојица су смушено казали своја имена. Марсовац је на то претставио своје сапутнике:

— Ово су моји другови: Ок Вок, Зинг Зау и Му Ку.

— Дођавола, како можете да памтите таква имена? — запитао је Лестер, коме у том тренутку ништа паметније није могло да падне на ум.

Црвено лице Ард Барка је потамнело.

— Није нам лако са именима, морам да признам... Ах, зашто нам, сто му громова, нису наденули нека боља имена?

Ни Лестер ни Хоскинс нису на то могли да одговоре. Ард Барк је мирније наставио:

— Ви, момци ,мора да сте новајлије? Када сте се појавили?

— Само што... Само што смо стигли, — неуверено је одговорио Лестер.

— То сам и претпостављао, — рече Ард Барк. — Такве као што сте ви још нисам опазио. Па лепо, хајдемо у град.

Хоскинс и Лестер само се згледаше Значи, она расплинута црна пега на северу била је град. Са ове удаљености личио је на разнородну мешавину фантастичних архитектонских конструкција, са свим могућним виловима кула, купола и минарета који су штрчали на обрису бакарног неба.

Путници са земље били су толико изненађени да су тек кроз неколико тренутака схватили да иду заједно са Ард Барком и другим Марсовцима према далеком граду. Хоскинс је шапнуо на уво Лестеру:

— Ово је исувише за један дан: буљооки Марсовци, затим град...

Један од Марсоваца — то је могао да буде Ок Вок или Му Ку — показао је руком у даљину. Отуда је, право к њима, гамизало чудовиште какво може да се усни само у немирном сну. Оно је било велико као слон, зелене боје и покривено крљуштима, а личило је на мешавину змаја и крокодила. Ходало је на десет кратких ногу. Његове огромне разјапљене чељусти откривале су ред страшних белих зуба. Ард Барк је дохватио металну цев која је висила о његовом врату и управио је на чудовиште. Из цеви је штрцнуо сјајан бео зрак и ударио животињу. Зелено чудовиште се уплашило и почело да узмиче.

(Наставиће се)

КНЕЗ МАТЕМАТИЧАРА

Када би се међу математичарима бирали највећи, Карл Фридрих Гаус свакако би међу првима био изабран. Од његове смрти напунило се ове године читаво столеће, а од његовог рођења, у немачком граду Брауншвајгу, 180 година.

Гаусова обдареност веома се рано разоткрила; први пут кад му је било три године. Док је гледао како његов отац обрачунава зараду неким сезонским радницима, дечачић изненадно показа на једно место у рачуну и рече да се ту крије грешка. Сви се насмејаше, а отац мирно настави да рачуна. Али, на крају се испоставило да се у рачуну нешто заиста не слаже. Само, где је била грешка? Тачно на оном месту које је показао трогодишњи Карл!

Кад је Гаус био у основној школи, учитељ је једном, желећи да се одмори, задао читавом разреду да сабере све целе бројеве од 1 до 100. После неколико минута, мали Гаус изишао је пред катедру и задовољно рекао:

— Ево, готово је!

Ставио је свој задатак пред учитеља, који, мислећи да се малишан шали, таман заусти да га изгрди, кад му поглед паде на број 5050. Љутње намах нестаде, јер збир је заиста износио 5050. Уместо да збраја 1 и 2 и 3, па тако 99 пута, мали Гаус почео је од оба краја једновремено. Само је био назначио педесет парова: 1 + 100, 2 + 99, 3 + 98 и тако до 50 + 51. Збир сваког од тих 50 парова износио је 101, а 50 пута 101 износи 5050.

На овај начин ђачић није само изванредно брзо решио један школски задатак, већ је поставио темеље сабирању свих „аритметичких редова“.

Зар је онда необично што се Гаус већ у својој десетој години бавио вишим математичким анализама, а као тринаестогодишњак већ био примљен у највиши разред гимназије?

Неки научници и педагози говоре да изразити дар за математику обично прати јасно смањена способност за разумевање других области науке, или предмета у школи. Али, кад је Карлу Гаусу било четрнаест година, он је показивао бољи успех од својих четири и пет година старијих другова, и то не само у математици, већ и у осталим пред метима. Класичне језике, на пример, познавао је тако да су му наставници саветовали

да их проучава на филозофском факултету.

У петнаестој години Гаус је студирао технику у свом родном граду. Тамо је учинио најдалекосежније откриће. Вековима је геометрија Грка Еуклида сматрана ненадмашном и необоривом. Онда је тај петнаестогодишњи дечак изненадно почео смело да тврди да је једна од најчувенијих Еуклидових поставки — кроз једну тачку која лежи по ред праве може се повући само једна линија паралелна тој правој — тачна само под одређеним условима. Он, Гаус, створиће геометрију која омогућује да се кроз једну тачку уз праву повуче безброј правих у истој равни, али тако да ниједна не сече ону прву.

Када је доцније заиста остварио то своје наизглед невероватно тврђење, назвао је своју геометрију „нееуклидска“, док се она данас зове „хиперболична“. Други немачки научници из области математике још су даље развили ту геометрију.

Па каква је корист од те нове, „нееуклидске“ геометрије? — могао би се човек упитати. Нека одговор буде једноставан: на њој су изграђене савремене природне науке. Једна од невероватних моћи Гаусових била је баш у томе да у сувој теорији открије методе који ће се показати незамењивим и у пракси. Тај кнез математичара — како су Гауса називали — није засновао само нову геометрију, већ и друге математичке теорије, међу којима, пре свега, модерну теорију о бројевима. Он је био у стању да изванредно јасно сагледа и протумачи најзамршеније математичке проблеме и теорије.

Бавећи се сувом математичком материјом, Гаус је једновремено умео да се посвети и практичном раду. Одушевљен и физиком, он је успоставио прву електромагнетску телеграфску везу на свету — између своје звездарнице и Физичког института Гетингенског универзитета.

С много разлога су природњаци свих земаља Гаусовим именом назвали најважнију јединицу мере магнетизма, па га и тиме овековечили.

Музеј бицикла

У ред најоригиналнијих француских музеја несумњиво спада Пон де л'Арш у Паризу, у коме су изложени старински модели бицикла. Почасно место заузима један бицикл из 1867 године, који се појавио у првој бициклистичкој трци Париз—Руан. Пажњу привлачи и један модел из 1870, затим велосипед без ланаца који се покреће помоћу „кардана“, трицикл на петролеј из 1900 године, као и женски бицикл са алуминијумским цевима из 1905. На једном бициклу из 1890, који је са својим точковима од 0,80 метара у пречнику тежак 16 килограма, појавио се прошле године тркач Клод Ле Бер ка улицама Тура, у пропагандној вожњи, и привукао општу пажњу.

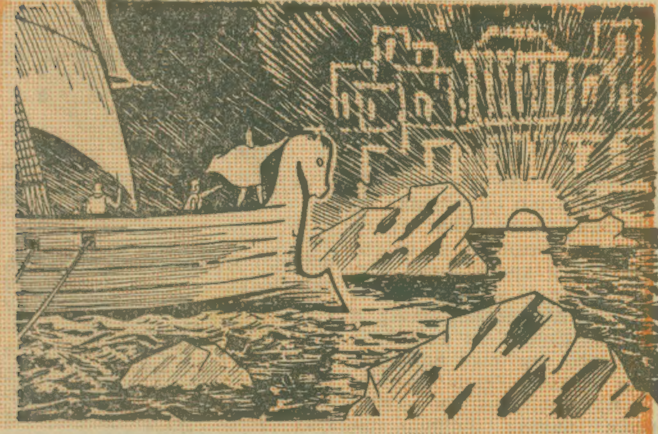
ТАЈАНСТВЕНИ ГРАД ТУЛА

Одног тренутка када Грци открију нове светове, Тула неће више бити крајња тачка света, — рекао је Сенека у својој трагедији „Медеја".

Где је била Тула, досад није тачно утврђено. Али, кренимо у далеку прошлост, где се налазе први помени о овом тајанственом граду.

Давно, пре наше ере, живео је путник Питеја. Он је био Грк по пореклу, али се родио у феничанској колонији Марсеју. Научници га сматрају за једног од најистакнутијих путника старога света, одмах после Херодота. Он није био само страстан путник, него и географ и астроном. Године 340 пре наше ере Питеја је кренуо на пловидбу по Атлантском Океану. Међутим, уместо да плови дуж афричких обала, као што су то чинили Феничани, он је кренуо на север. Пошто је испитао обале Иберског Полуострва, затим обале келтске земље све до рта Финистера (крај Земље), најзападнијег департмана Француске, у брежуљкастом делу полуострва Бретање, упловио је у бурни мореуз Ламанш и пристао уз обале Енглеске, коју је назвао Албионом — Белим Острвом — због кречњачких стена које су се пред њим указале.

— Становници Албиона су добродушни, поштени и умерени. Тргују калајем, због кога овамо долазе трговци из далеких земаља, — прича Питеја.

Пловећи северно од Енглеске, он је открио Аркадска Острва, која се налазе на крајњем северу Шкотске. Отпловио је тако далеко на север где „лети ноћ не траје више од два сата". Пловећи шест дана по северном мору, Питеја је дошао у земљу коју је назвао Тула.

Стари Грци причали су о Тули као о земљи која се налази на северу Европе и означавали је као крајњу област до које су допрли морепловци. У Средњем веку, па и доцније, многи су покушавали да пронађу где се налазила Тула, али су сви ти покушаји остали без успеха. Неки су мислили да је Тула Исланд, неки Норвешка, а неки Гренланд. По једном месту у Тацитовим делима, Тула би требало да буде једно од Шетлендских Острва. Али, ко зна шта је све тачно. Тула је, захваљујући неким песницима, постала земља из бајке.

На овом свом првом путовању Питеја није могао да плови даље. Он каже: „Није било више ни мора, ни земље, ни ваздуха". По мишљењу стручњака, Питеја је наишао на густе магле које су скривале и море, и земљу, и видике.

На својим даљим путовањима Питеја је стигао и у Балтичко Море, где је дошао до ушћа реке Танс, вероватно Висле или Западне Двине. Годину дана после одласка из Марсеја, он се вратио у свој родни град.

Питеја је први доказао утицај Месеца на плиму и осеку и приметио да се Поларна Звезда не налази на небу изнад самог земаљског пола. Иза њега остала су два дела: „Опис океана", у коме говори о свом првом путовању у северне земље, и „Период", у коме описује своје путовање до Балтика. Његова дела сачувана су у одломцима, а скупљена су и издата 1824 године у Упсали (Шведска), а 1848 у Мерзебургу.

Средњовековни пекари

У 8 и 9 веку нико није могао да буде пекар у Паризу и његовој околини док краљу не плати таксу. Поред ове високе таксе, коју је убирао краљев ризничар, требало је претходно провести четири године на учењу заната, после чега се полагао врло строг испит. Чланови испитне комисије били су стари и угледни варошки пекари. Власти су још тада водиле надзор над израдом и продајом хлеба. Ако би се открило да неко продаје хлеб који је лакши од прописане тежине, власти би сместа конфисковале залихе и разделиле их сиротињи. Све преступе пекара и њихових

помоћника судили су истакнути чланови пекарског братства, а крајњу пресуду доносио је „велики пекар". Али, пекари су имали и привилегија. Например, могли су да купују и продају свиње не плаћајући, као други, државну таксу, јер су имали право да их хране мекињама које им остану приликом просејавања брашна. Па ипак, много пута се догађало да пекари постану жртве обести државних и општинских органа. У Средњем веку владари су имали обичај да често мењају старе и доносе нове прописе о мешењу и продаји хлеба, који су у већини случајева погађали пекаре.

WALT DISNEY'S

ПЛАШЉИВИ ЛАВ ЛАЛЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

РАТНИЧКЕ БЕСЕДЕ

Тренутак је био критичан. Сула је то добро видео. Римљани су почели да беже. Наједном, он је истргао заставу из руку војника и стао пред уплашену војску.

— Ово је место где ја морам да стекнем славу да сам за све вас погинуо, — загрмео је његов снажни глас. — Ако вас ма кад неко упита где сте оставили свога војводу, ви кажите: у бици код Орхомене!

Ову беседу изговорио је римски војсковођа Корнелије Сула (138—78 пре наше ере) за време битке с Митридатом, која се одиграла 88 године код места Орхомене, у Малој Азији. Говор је оставио снажан утисак на војнике. Прибравши се, они су јурнули на непријатеља. И однели су победу.

Има доста примера ратног беседништва, које је најстарија врста војног беседништва уопште. Оно се веома неговало у старо време, кад је лична храброст, у сукобу прса у прса, долазила више до изражаја. Циљ тих беседа био је да подигну дух војника, да код њих изазову одушевљење и расположење за борбу. Те беседе морају бити кратке, јасне и снажне. Оне се обично не припремају; махом су дело тренутно насталих прилика. Изговарају се и пре и после

борбе. У првом случају циљ им је да охрабре војнике, а у другом да их похвале. Има примера беседа које веома јако делују; то су оне „којима се битке добијају", како је једном приликом духовито рекао Наполеон. Но, и поред тога што су махом импровизоване, ратничке беседе се ипак склапају по извесним одређеним правилима.

Ево још једног примера из минулих векова. У Другом пунском рату, који се водио између Картагине и Рима, дошло је, поред осталих, и до битке код Тразименског Језера, у Италији, где је Ханибал, 217 године пре наше ере, потукао римског војсковођу Фламинија. У страху да се не би пољуљао морал код картагинских војника, Ханибал им је одржао следећу беседу:

— Другови! Небо ми обећава победу. Не ми, него Римљани треба да се боје. Погледајте на бојно поље; тамо нема места за кукавице. Ако не победимо, изгинућемо сви до последњег. Такав завет може нам више него ишта друго обезбедити победу. И ништа друго него такав завет не може чвршће да усади у нама веру да нас небо заштићује.

Другови! Богови су нас поставили између победе и смрти!

Ево примера и из наше прошлости. Године 1915, за време рата између Аустроугарске и Србије, Београд се јуначки бранио. Двадесет и четвртог септембра извршен је последњи напад на непријатеља. Тога дана одбрана Београда добила је као помоћ два вода под командом мајора Драгутина Гавриловића. Пошто је око себе окупио официре и војнике, он је изговорио следећу беседу:

— Јунаци!

Тачно у три часа непријатеља треба разбити вашим силним јуришем, разнети вашим бомбама и бајонетима. Образ Београда, наше престонице, мора да буде светао.

Војници! Јунаци!

Врховна команда избрисала је наш пук из бројног стања, наш пук је жртвован за част Београда и отаџбине. Ви немате, дакле, да се бринете за ваше животе, они више не постоје. Зато напред, у славу! За отаџбину! Живео Београд!

Говор је оставио снажан утисак на последње браниоце Београда. Повела се очајничка борба. Мало је ко преживео тај дан. Све је отишло у смрт са својим прослављеним командантом мајором Гавриловићем.

КО СУ БИЛИ СИГАМБРИ?

Сигамбри су били старо германско племе које је живело на обалама Рајне, с обе стране Рура.

ТОНАДИЉА

Тонадиља је весела народна песма која се обично пева између чинова неког позоришног комада (на шпанским позорницама).

ГРАБЉИВИЦА ЈЕЗЕРА ЕМАРИЈА

Ми смо били први бели људи који су дошли на језеро Емарија с прописним риболовним прибором. Надали смо се да ћемо уз помоћ специјалних удица, чекрка и вештачких мамаца одолети свирепим пиранама. Биће забавно посматрати како ти мали крвожедни „ђаволи" тупе своје, као сабља оштре, зубе о наше мамце, начињене од метала и пластичних маса.

— Емарија је крцата рибом, — рекао нам је наш домаћин сењор Каупер. А пошто је по струци природњак, стао је митраљеском брзином да наводи шпанске и индијанске називе разних риба које се овде могу наћи.

Сматра се да у језеру живи 700 врста слатководних риба, — завршио је он. — А можда и више. Ко зна? Ниједном научнику још није пошло за руком да сачини тачан и потпун попис. Вама се, сењори, указује прилика да попуните празнину у овој области природних наука.

— Седам стотина врста! — правећи паузе између речи ускликну Бак. — Тешко да ћемо успети све да их видимо. Али, почећемо с пиранама. Кажу да их има веома много, но мене занима да ли овде налазите на крупније примерке.

— Нигде пиране нису веће него овде, — некако гордећи се одговори сењор Каупер.

Прождрљива људождерка јурнула је у плићак

Сутрадан, рано ујутру, кроз мрежу против комараца угледао сам језеро глатко као огледало, зелено као нефрит и још улепшано отсјајем ружичастих облака. Током ноћи обали се приближило пловеће острво и недалеко од ње насукало се на плићак, као да га је зауставила јутарња тишина. Под њим су се криле рибе, међу којима су се, без сумње, налазиле и велике пиране.

Нисам имао ни толико стрпљења да узмем прибор за риболов, већ сам голорук отрчао на обалу и из мрежа, које су Индијанци таман били извукли, узео неколико риба. Исекавши их на комаде, бацио сам их у воду. Истог тренутка, јато црвенкастих риба испливало је запрепашћујућом брзином испод зеленог пловећег ћилима и, шкргућући зубима, похлепно се бацило на плен. Једна од прождрљивих „људождерки" јурнула је у плићак не би ли зграбила комадић рибе који се налазио крај мојих ногу. Од страха сам се, једним рекордним скоком, нашао на обали. Но, већ после једног минута вода се поново умирила.

После доручка смо Бак и ја отишли на језеро. Док смо припремали своје чекрке, око нас се створио круг Индијанаца. Пажљиво су разгледали наш прибор за риболов, погледали један другог, али су ћутали. Таман сам био ставио варалицу на канап и спремио се да бацим удицу, кад се Индијанцима наједном повратио дар говора:

No carne! No cebo! (Нема меса! Нема мамца!)

Ловити рибу с кратким штаповима и канапом танким као паучина, било је, по њиховом мишљењу, веома глупо. А само потпуно ненормални људи могу да бацају у воду удице без мамаца.

Јогуната као мисурски магарац

Касније смо сазнали да Индијанци лове рибу стрелом и копљем. На местима где се пиране јављају у збијеним јатима, Индијанци их хватају помоћу отрова. У ту сврху употребљавају корен биљке барбаско, који прво истуцају, па ту меку масу помешају с влажном иловачом. Ову лепљиву смесу бацају у воду и рибе, ошамућене отровом, испливају на површину. Индијанци скупе само онолико риба колико им је потребно за исхрану. Риба која остане у води брзо се поврати из омамљености.

Препустио сам Баку задовољство да први баци удицу. На резултат није требало дуго чекати. Чуо сам како је ускликнуо и видео како се горњи крај његове пецаљке повио према води. Кад сам и сам бацио удицу, догодило се исто, и то тако неочекивано да умало нисам испустио штап. Да нам се канапи не би замрсили, одмакао сам се низводно, пазећи да се не оклизнем на влажној иловачи и не паднем у воду.

— Доврага! — повика Бак. — Мора да има бар пет килограма. Јака је и јогунаста као мисурски магарац!

Он је брзо намотавао канап и успео је да извуче ловину на површину. Очекивао сам да ће риба да скаче, а она се само бесомучно праћакала, запенивши воду око себе. Затим је наједном потегла канап, прво низводно, а затим у дубину. Бак је вукао, али му је пирана сваки педаљ канапа „уступала" тек после дуге и очајничке борбе. Кругови које је описивала били су све ужи. Упорно се праћакала и трзала, трудећи се да се ослободи удице. Бак ју је ипак довукао у плићак, али се она нагло тргла и опет потонула у дубину. Морао је да почне борбу испочетка. Следећи пут кад му је пошло за руком да је довуче до обале, прискочио је један од Индијанаца, зграбио рибу „мртвим захватом" иза саме главе и донео Баку његов први трофеј.

Бацих поглед на уловљену рибу. Била је то заиста пирана, дуга око 35 сантиметара и тешка килограм и по. Бак је, рекло би се, у побожном ћутању уживао у заиста лепим бојама њеног тела. Таман сам хтео да се позабавим пираном која се била закачила на моју удицу, кад су ме неки чудни звуци натерали да се поново окренем: то је Бак, покушавао да помоћу распора — специјалне направе која служи за извлачење удице из рибљих уста — ослободи удицу и варалицу. Но, само што је хтео да је дотакне, кад пирана поче да звижди као дечја чигра у најлуђем ковитлању. Бесно се извијала, покушавајући да своје оштре троугласте зубе зарије у његову руку.

Ускоро је и на мене дошао ред да приступим тој опасној процедури. После жестоке борбе, за какву би била способна само најлукавија риба наших вода која би уз то морала бити три пута тежа од „моје" пиране, овај водени људождер још је био у стању да скупо наплати своју главу. Један Индијанац извукао ју је на обалу ухвативши је за шкрге. Зле, црвене очи пратиле су, како ми се чинило, сваки мој покрет. Тако је бесно шкљоцала зубима да ми умало није избила распор из руку.

Боље и од копља него од пиране

Али, том „ђаволу" треба одати дужно признање: пирана је веома лепа. Пурпурноплава боја њених леђа постепено прелази у сребрнасту и жутозелену, на „боковима" ишарану црним и златним тачкама. Трбух јој има боју малине. Шкрге, пераја и реп су јасноцрвени. Глава јој је затупаста, а уста лако заобљена. Доња вилица повучена је уназад, тако да открива десни сличне човечјим. Пирана има танке, али веома јаке зубе, оштре на крају као добро наоштрена кама. При уједу се доњи трокраки зуби чврсто уклапају међу горње, који изгледају као зупци на тестери. Одгристи човеку прсте на рукама и ногама, за пирану је права шала. Миг један — и операција је завршена. Како тврде Индијанци, неколико минута после овакве „ампутације" не осети се никакав бол, тако да пирана може да нанесе много тешких озледа пре но што жртва уопште примети да је нападнута.

...Дуго смо ишли уз обалу језера бацајући у воду разне мамце и варалице, с надом да ћемо уловити какву другу рибу. Али, остале рибе нису гризле. Гризла је само пирана. Очигледно, ови „тигрови" из језера Емарија нису допуштали да ишта што потсећа на укусан залогај недирнуто прође крај њих.

Но, било је чудно што су капибари (врста јужноамеричких глодара), који веома воле воду, с времена на време излазили из џунгле и, не обазирући се на пиране, скакали у језеро. Те животиње — иначе омиљена храна јагуара — могу да остану у води невероватно дуго. Очигледно, водене „главосече" остављају их на миру.

— Нема крви, — са осмехом нам је објаснио сењор Каупер. — Кад би рањена капибара скочила у језеро, пиране би је у тренутку прождерале.

Крај нас је мирно пливала огромна пловка необичних боја, какву никад раније нисам видео. Чекао сам да се вода око ње узбурка и зацрвени, али се ништа слично није догодило.

— Ишчупајте јој мало перја, тако да јој оголите кожу, — рече нам наш домаћин — и пловка ће зачас нестати у закрвављеној води.

Крокодили, слични обореним стаблима, лењо су пливали по површини језера. Они су се сродили с пиранама, па се понекад чак и хране њима. Међутим улоге се мењају чим се на крокодилу појави макар и најмања раница из које тече крв. Видео сам како крокодил рањен копљем бежи на обалу, претпостављајући кишу копаља оштрим зубима пирана.

— Борављење у води није увек опасно по човека, — казао нам је сењор Каупер. — У сваком случају, ако се креће лагано и опрезно, ризик је знатно мањи. Кажу да пиране најпре кидишу на прсте на ногама и рукама. Међутим, ако човек има ма и најмању разгребану красту или рану која крвари, пирана ће га напасти без обзира да ли се креће лагано или брзо. Али, на местима где Индијанци парају рибе спремајући их за сушење, опасно је чак и руке опрати.

*

Језеро Емарија, на чијим се обалама спортски риболовац Бил Осборн упознао с воденим „главосечама" — пиранама — налази се у Перуу.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Земљотрес створио оазу у пустињи

У рано јутро 9 фебруара прошле године потресао је југозападне крајеве Сједињених Америчких Држава јак земљотрес. Његово дејство осетило се у кругу од много стотина километара: у

Калифорнији, Невади, Аризони, па и у Мексику. У Лос Анђелосу и Сан Дијегу било је поломљених прозора и испуцалих зидова. Зграде су се љуљале као дрвеће на ветру. То је био највећи земљотрес у овим крајевима за последњих пет деценија, а уопште највећи после онога који је сравнио са земљом Сан Франциско, 1906 године.

И поред тога, вести о овом земљотресу нису објављиване на насловним странама новина. Наиме, његов епицентар налазио се у ретко насељеним пустињским крајевима Мексика, тако да људских жртава није било. Да је епицентар био нешто северније, дошло би свакако до праве катастрофе. То се најбоље могло видети по пукотинама које је земљотрес начинио на пустој висоравни Сијера де Пуарез, удаљеној стотинак километара од пацифичке обале. Једна од тих пукотина дуга је близу 30 километара, широка око пола метра и дубока местимично по више метара. У индијанском селу Сан Мигуелу ниједна кућа није остала читава. Срећом, сви становници су били на раду у пољу, тако да жртава није било.

Али, овај велики земљотрес донео је праву благодет пустињским Индијанцима. У пустињи Санта Катарина почела је из једне пукотине да извире бистра слатка вода. Становници овог краја стали су одмах да копају канале за наводњавање, који треба да један део пустиње претворе у плодну оазу. Тамо где је расла само ретка пустињска трава и кактуси, простираће се поља кукуруза, која ће хранити досад увек гладно становништво.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?..

✫ Највеће бркове на свету има Шкотланђанин Џон Рој, из Глазгова. Његови бркови дуги су од једног до другог краја 42 сантиметра.

✫ Просечан век мушкараца у Холандији износи 71 годину, а жена 73 године. Сматра се да они најдуже живе на свету.

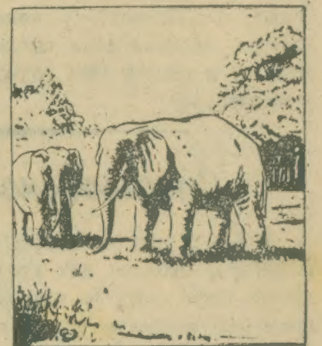
✫ Најдужи говор одржао је Вејн Морс, амерички сенатор из Орегона. Он је говорио непрекидно 22 часа.

✫ Најдужи штрајк на свету организовали су синдикати даблинских келнера пре рата. Штрајк је трајао петнаест година.

✫ Највише лекара просечно има Израел: на сваких 380 становника долази по један лекар. Најмање лекара има у Судану: један на 86.000 становника. Занимљиво је да Суданци просечно живе дуже од Израелаца.

КАКО СЛОНОВИ СПАВАЈУ?

Афрички слонови спавају стојећи. Пошто остаре, слонови проводе последње године

живота искључиво у стојећем положају. Они би могли да клекну или да легну, али, изгледа, више воле да стоје.

Према прописима...

Према VII одредби прописа усвојених на Генералној конференцији за мере и тежине, 1948 године, запета (уобичајена код Француза) и тачка (енглески начин) служе само за одвајање целих бројева од њихових децимала. Код целих бројева не стављају се никакви знаци, али се, ради лакшег читања, одвајају групе од по три цифре. Ознака јединице мере може се исписивати двојако: или ситним словима изнад запете, или на самој линији иза свих цифара. Правилно је: 23м, 45 или — још боље — 23,45 м. Никада не треба писати 23 м, 45.

Тагорино дрво

Дрво које је на европском тлу својом руком засадио Рабиндранат Тагоре расте на шеталишту чувене бање Балатон, крај Блатног Језера у Мађарској, највећег језера у Средњој Европи, које захвата површину од 596 квадратних километара. Бања Балатон има неколико термалних извора из којих истиче вода лековита за срчане болеснике. Да је ту и велики индиски песник нашао лека пише на спомен-плочи којом је обележено ово дрво.

НОВА СРБИЈА на обалама Дњепра

Велика сеоба од 1690 године није смирила српски народ на новим огњиштима преко Саве и Дунава. Готово читав XVIII век испуњен је већим или мањим померањима српских досељеника. После ове, било је још неколико сеоба из Србије, али и поновног враћања у њу. Иако су царске повластице српским насељеницима у аустриским областима јемчиле да ће уживати извесне слободе, у првом реду да ће моћи слободно да исповедају своју веру и да неће бити подређени спахијама, убрзо се показало да су то само обећања. Верски прогони учестали су већ од почетка 18 века, а нарочито су били снажни првих година царевања Марије Терезије. У то време верски прогони претстављали су и национално уништавање. Они су били праћени економским и социјалним притиском.

Прве велике сеобе

„У горем смо положају од робова”, — јадали су се Срби у једној својој безуспешној жалби и многи од њих, да не би доспели у страшан положај угарских кметова — јобађа, поново су се са својим породицама враћали под Турке.

Својим победама над Турцима, Петар Велики постао је популаран код Срба. Поробљени словенски народи на Балкану, нарочито Срби, усмерили су сва своја кадања у руског цара, кога су дубровачки песници у својим песмама називали „пламен севера” и на чијем се двору стекао већ приличан број наших људи. Петар Велики настојао је да искористи расположење балканских Словена према Русији у својим општим плановима против Турске и слао је међу њих изасланике да их дигну на устанак. Због тешког стања у коме су се нашли српски насељеници у аустриским областима, код њих се већ врло рано појавила мисао да крену у нову велику сеобу, овај пут у Русију. Већ за време Петра Великог основано је прво насеље Срба из Аустрије у Русији. Цар је хтео да их насели дуж пустих обала Дњепра, да би тако осигурао јужну границу своје државе од упада кримских Татара.

О војничким врлинама Срба Петар Велики се лично уверио још у прутском походу. Захарија Орфелин, у својој историској монографији о Петру Великом, прича да је у овом походу учествовао и Јован Албанез, родом Србин из Подгорице, као заповедник једног одељења коњаника који су готово сви били Срби, а Украјинци су их називали жолнири (војници). Тај одред био је веома храбар. Касније је Петар Велики од њега организовао посебан пук, који је добио име „Српски хусарски пук”. У Украјини, све до дубоко у 19 век, нарочито у дњепарским степама, речи „Серб” и „хусар” имале су исто значење. Јован Албанез био је први који је међу Србима у Аустрији прикупљао присталице за нову сеобу. Он је успео да преведе у Русију око хиљаду српских војника с њиховим породицама. Године 1729, појачани „Српски хусарски пук” учествовао је у рату против Персије, а потом је размештен дуж несигурних јужних граница руске државе.

Међутим, до првих великих сеоба аустриских Срба у Русију дошло је око 1750 године. Сада на далеки пут не крећу само мање групе, већ читава насеља, по неколико хиљада људи. Рачуна се да се за десет година из Аустрије преселило у Русију око 100.000 Срба. Предводило их је неколико истакнутих српских официра, који су касније у Русији готово сви постали генерали.

Никад сигуран од татарских препада

Српске избеглице из Аустрије населиле су се у две пространe области на југу Русије, поред леве и десне обале Дњепра. Биле су то огромне области, слабо насељене, и живот је у њима био несигуран због сталних турских и татарских упада. Нови насељеници добили су многе слободе и повластице, а њихова је главна дужност била да бране од непријатеља најугроженије руске границе. „Српски насељеници у Украјини положили су први основ грађанском животу у тамошњим пустим степама, које су одвајкада виђале само несталне полудивље народе” — каже се у једном спису штампаном крајем XVIII века.

Године 1751, указом царице Јелисавете, основана је у Русији прва српска област, која је названа „Нова Србија”. Тим указом дата су новим граничарима на југу Русије изузетна права. Она су их утврдила као слободан народ који не може нико да подреди кметству. Две године касније, од нових досељеника основана је и друга српска област — „с оне стране реке Доњеца, од Бахмута до Лугање” — која је добила име „Славено-Сербија”.

Сеоба Срба из Аустрије текла је у етапама. На пут је кретало и по неколико хиљада људи. Било је ту ратника, жена и деце, а путовало се на колима и пешке. На пут се полазило у рану јесен, да би се до зиме стигло у Кијев, где су се окупљали нови насељеници и ту проводили зиму. Упролеће, кад би окопнели снегови и на Дњепру се отопио лед, кретали су даље на лађама према новим стаништима у пустим украјинским степама. Насељеници су носили са собом своје убого покретно имање и називе својих старих насеља. Новим насељима, расутим по огромним пустим степама по којима су до тада крстарили само татарски номади, они су надевали имена из своје некадање постојбине. У далекој Новој Србији, па потом и у Славено-Сербији, поред обала Дњепра и других река, никла су насеља са именима: Вршац, Сомбор, Панчево, Земун, Сланкамен, Каменица, Вуковар, Суботица, Ковин, Сента, Кањижа, Мошорин, Вараждин и многим другим. Та имена уједно показују одакле су све били српски досељеници.

Нова насеља изграђена су и уређена као војнички логори, станице — „шанчеви”, како су их Срби називали. То је било мало утврђење с војничком посадом и заповедником, с домовима њихових породица, а земља се обрађивала под пушком и стражом, јер човек никад није био сигуран од татарских препада. Ти шанчеви били су по неколико дана хода удаљени један од другог.

Били су као бродоломници

Један савременик врло живо описује како је на реци Доњецу основао са својим малим одредом први српски шанац. Било их је свега петнаесторица. Чинило им се да су као бродоломници које су таласи избацили на неку пусту обалу, где човеку, да би се одржао, једино преостаје да се храни оним што сам улови, или да чупа траву и корење. Ретка насеља неповерљивих староседелаца била су удаљена на неколико дана хода. Биле су то сиромашне татарске ауле, с чијим се малобројним становницима дошљаци нису могли ни споразумети, акамоли да их унајме као раднике при грађњи брвнара.

— Дошли смо — прича тај савременик — у пусту степу и у такву земљу где од стварења света никаквог насеља није било, ни купити се ништа није могло, а ко је хтео нешто да има, требао је да данима ради тога путује.

Куће су правили од плетера, с кровом од бусенова, или су копали земунице, а кад су домороци постали поверљивији било је и њима лакше. Колибе од трске заменили су брвнарама, а догодине су пожњели и своју прву жетву — храну за себе и за своју стоку. Настао је удобнији живот, стигле су породице; око шанца су заблејале овце и козе и у бескрајној степи никао је нови, до тада непознати живот. Од неких шанчева развили су се касније градови. Тако је од овога на Доњецу постао град Слављаносерпск, који је своје скраћено име Слављанск сачувао све до данас.

Аустрија је убрзо забранила исељавање Срба из својих области у Русију. Власти су запретиле смртном казном свакоме ко би покушао да било кога наговори на сеобу. Тако две српске области у далеким украјинским степама више нису добијале прилив из некадање постојбине. Испрва су Нова Србија и Славено-Сербија биле намењене само српским досељеницима и нико други није имао право да се у њима насели. Биле су то искључиво српске граничарске земље, али се рачунало да ће се у њима број Срба стално увећавати. Кад су сеобе прекинуте, увидело се да се неће моћи населити огромна пространства намењена Србима. Тада је почело насељавање Украјинаца, према којима су се српски насељеници убрзо нашли у мањини. Нова Србија и Славено-Сербија као српске граничарске области укинула је царица Катарина II, године 1763, и обе претворила у Новоросиску губернију. Међутим, српски називи насеља и даље су се одржали, па и тада кад се Србима већ био замео траг у овим областима које су они први почели да насељавају, положивши уједно и основ „грађанском животу у тамошњим пустим степама”.

ОД ЗВЕЗДЕ ДО ЗВЕЗДЕ — СА АРШИНОМ

Сазнање да је светлости потребно извесно време да би стигла од једног места до другог било је чак и за научнике изненађујуће откриће. Теорију да се светлост креће одређеном брзином први је изнео, 1676 године, дански физичар Оле Роемер. Касније је израчунато да се светлост креће брзином од 300.000 километара у секунду.

Ту брзину научници су узели као меру за одређивање међусобне удаљености звезда. Јер, обичним мерама мерити васионски простор између појединих звезда изгледало би исто тако као кад бисмо покушали да површину једног континента меримо — педљем.

Ако за један секунд светлост превали пут од 300 хиљада километара (7,5 пута око читаве Земљине кугле!), онда за годину дана пређе 10 билиона километара — број који се изражава помоћу цифре 1 и тринаест нула. Пут који светлост превали за годину дана узет је као нова јединица за мерење растојања: светлосна година.

Најближа звезда некретница удаљена је од нас четири светлосне године; Северњача 40 светлосних година. Астрономима су познате звезде које су од нас удаљене хиљаде, па и милионе светлосних година.

Ова растојања заиста су астрономска. Кад би се, например, Северњача данас угасила, ми бисмо је ипак видели још пуних 40 година. Обрнуто, кад би један астроном — претпоставимо за тренутак да их има и на далеким звездама — посматрао данас са Северњаче нашу планету, видео би је онакву каква је изгледала пре 40 година. Астрономи са других звезда видели би Земљу и људе на њој у разним епохама.

Када би на једној од звезда из маглине Андромеда, удаљеној од нас милион светлосних година, постојао неки астроном и кад би имао на располагању одговарајући телескоп, онда би он причао својим суграђанима о појави и животу циновских гмизаваца као о последњој новости са Земље.

На једној звезди из средине Кумове Сламе, удаљеној 40.000 светлосних година, астрономи су пре три дана забележили велик успех. Наиме, један од њих успео је да помоћу свог телескопа открије дотад непознату планету Земљу. Он упорно тврди да је на тој новој планети видео људе који живе у пећинама.

Астрономи са једне звезде некретнице удаљене од нас 4.000 светлосних година управо је пошло за руком да добију први снимак једног дела Земљине површине. Снимак је начињен јуче и показује — египатског фараона у лову.

Прекјуче су астрономи са једне звезде из сазвежђа „Херкулес”, која је удаљена од нас нешто мање од 1.900 светлосних година, објавила да су на планети Земљи видели два важна и трагична догађаја: велику ерупцију вулкана Везува и пропаст Помпеје.

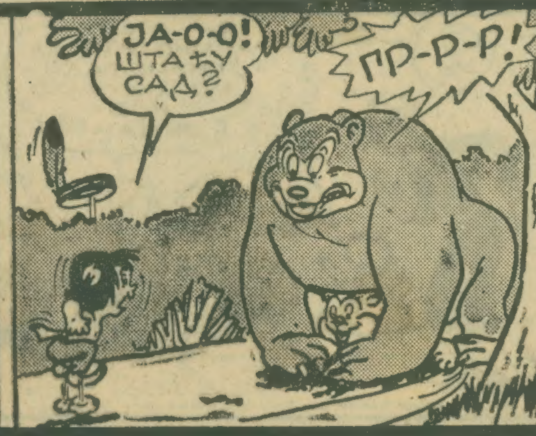

Ако би ових дана научничка радозналост навела каквог астронома са Ориона, удаљеног 500 светлосних година, да кроз свој телескоп погледа на Земљу, онда би он био сведок великог догађаја: видео би како Колумбове лађе плове према непознатом континенту, који је касније добио име Америка.

Астрономи са Сунца, удаљеног од нас 8,5 светлосних минута, виде вас како, при повратку с посла, купујете у киоску новине — онда кад сте ви уствари већ стигли кући и почели да читате, рецимо, роман у наставцима.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК МУЗИЧКИ КРИТИЧАР

Француски књижевник де Л' Ил-Адам описао је у прошлом столећу једну застрашујућу, али срећом утопистичку машину. То је апарат за објективну музичку критику, „одуховљена" направа састављена од завртња, ручица и зупчаника, с резервоаром пуним штампарске боје. У њу је требало само убацити клишеа уобичајених критичарских формулација, окренути једну ручицу и — машина ће избацити отштампан текст најбоље и „објективне" критике неког концерта или опере. Наравно, то је у оно доба био само плод живе маште, књижевникова шала којом је хтео да се потсмехне музичким критичарима свога времена.

Деценије су пролазиле и шала де Л'Ил-Адама је заборављена. Па ипак, његова идеја је на неки начин недавно остварена. Млађи Американац пољског порекла Јан Холцман замислио је машину за објективно процењивање уметничких достигнућа у репродуктивној музици. То је требало да буде компликована електронска машина, за коју су инжењери у почетку говорили да ју је немогућно изградити. Онда је Холцман сам — уз материјалну помоћ америчког универзитета Браун — начинио оно што је наумио.

Холцманов електронски музички критичар личи на разводни сто какав се може видети у радио-станицама. На њему одмах падају у очи два постоља за грамофонске плоче. Десно од њих су многобројна дугмад и ручице, а лево разни инструменти за мерење.

Пошто је Јан Холцман пијанист, лако је разумети зашто је нарочито обратио пажњу на могућност процене пијанистичких достигнућа. Истина, уз помоћ метронома и нарочитог електронског бројача, било је и досад могућно на неки начин мерити тачност интерпретације према нотама, али је критичару ипак остајало да се, пре свега и првенствено, поузда у свој слух. Ту прискаче упомоћ Холцманова машина, за коју он каже: „У музичким комадима треба процењивати временску симетрију, симетрију динамике, одредити да ли пијанист удара дирке равномерном јачином и слично — што оцењује машина-критичар. Помоћу ње се нарочито лако анализирају и упоређују музичка дела у извођењу разних пијаниста и откривају све врсте техничких грешака — чак и оне које човечје ухо уопште не може запазити. Захваљујући електронском музичком критичару, утврђено је, например, да и код најбољих светских пијаниста ударац левом руком касни за десном за делић секунда!"

Досад је Холцман анализирао на својој машини око две хиљаде разних музичких комада снимљених на грамофонске плоче. Испитујући интерпретације најпознатијих пијаниста, као најбољег међу њима, „надљудски савршеног", Холцман оцењује Пољака Јозефа Хофмана, сад старог осамдесет година, који се одавно повукао из концертних дворана. Одмах за њим је група у којој су: Рахмањинов, Гизекинг, Левин, Хоровиц, Фридман, и још неколицина. За истакнуте младе пијанисте машина-критичар каже да су изврсни у техничком мајсторству.

Дакле, у анализи техника свирања нови „електронски мозак" може да пружи драгоцене податке. Наравно, ни он, као, уосталом, ни ма која друга машина, није у стању да оцени оно уметничко што музичар уноси у интерпретацију.

НАЛИВ-ПЕРА ЗА НЕСВАКИДАШЊЕ ПРИЛИКЕ

У Америци се могу купити чудна налив-пера. Овим перима може да се пише на висинама изнад 6.000 метара, а исто тако и испод воде, што није могућно налив-перима која свакодневно употребљавамо. Налив-пера која служе за овакве рекорде ничему не служе у свакодневном животу, јер на висинама до 6.000 метара не може се њима писати.

ВЕРОВАЛИ или не...

ЧОВЕК С НАЈДУЖИМ ПЕРЧИНОМ

Че Мах, чувени кинески патуљак, био је висок 72 сантиметра, а имао је перчин дуг 3,95 метра.

ЈЕДНА ГЛАВА И ДВА ТРУПА

Рони Марло из Ејра, у америчкој савезној држави Онтарију, има ћурку с једном главом и с два трупа. Приликом ходања, ова „двострука" ћурка служи се само једним паром ногу, док јој је други пар краћи и не допире до земље.

1836 РЕЧИ НА ПОШТАНСКОЈ КАРТИ

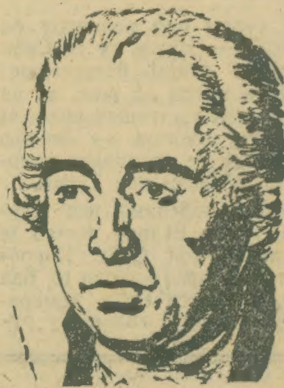
Мери Мехта из Ахмедабада, у Индији, исписао је на једној поштанској карти текст од 1836 речи. Текст је написан тако читко да се може читати голим оком.

ТРИ У ЈЕДНОМ

Спремајући рођендански колач свом сину, Дјуел Грифит из Тулсе, у Америци, разбила је једно кокошије јаје које је имало двадесет сантиметара у обиму. У јајету су била два жуманцета и још једно јаје с тврдом љуском.

РЕМБРАНТ И ТИЦИЈАН — РОЂЕНА БРАЋА

Чарл В. Пил (1741 - 1826), познати амерички сликар-портретиста, дао је својој петорици синова имена: Рембрант, Рафаел, Тицијан, Рубенс и Ван Дајк. Рембрант, Рафаел и Тицијан Пил такође су постали познати сликари.

СКУПИ љубимци

Амерички часопис „Њусвик" донео је податке о томе колико Американци троше на своје домаће љубимце. Сума је огромна. За куповину паса и осталих животиња, за њихову исхрану, одевање, забаву, негу, погребе, препарирање — утроши се годишње око три милијарде долара.

У домаће животиње у Америци убраја се, пре свега, 28 милиона мачака и 23 милиона паса. Више од стотину фабрика раде на припремању хране за њих. У 1956 години те фабрике продале су хране за 275 милиона долара, и то специјално подешене хране која може да продужи живот својим муштеријама. Захваљујући томе, сматра се да ће амерички пас убудуће живети просечно дванаест година, док је 1930-е псећи век у Америци износио само седам година. Међутим, тај дуги живот не искључује разне болести. Сваке године у апотекама купује се за две и по милијарде динара лекова за животиње. У 48 америчких држава

Сем паса и мачака, у САД у домаће љубимце убрајају се и птице. Сматра се да их има око 20 милиона по кавезима, што само фабрикама кавеза омогућује годишњи обрт од осам милијарди динара. Иначе, 14 милиона папагаја поједе годишње за 400 милиона динара зрневља. Затим долази 600.000 јапанских рибица по акваријумима америчких домова, које исто тако тихо и упорно прождиру милионе кутија специјалне хране чија се тачна вредност и не зна. Познато је, међутим, да сем ових мање-више обичних домаћих животиња постоје и друге, за које се не би могло очекивати да ће их неко држати у кући и уживати у њима. Тако се зна да једна сасвим мала ајкула с црвеним репом стаје 14.000 динара, а њена другарица крвожедна риба пирана 4.000 — безначајне суме у поређењу са штетама које причине домаћинствима у којима живе.

Упознајући се са овим подацима које доноси њихов угледни лист, многи амерички читалац коме није пошло за руком да својим радом обез-

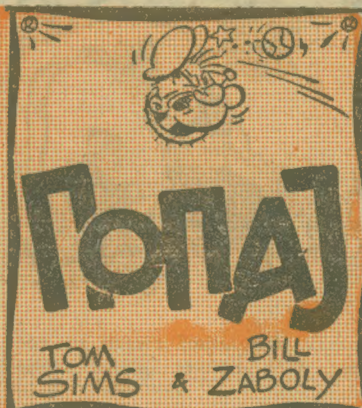
постоји 3.238 ветеринарских клиника, у којима, например, операција „царски рез" извршена над једном керушом стаје између 35 и 75 долара.

У Њујорку и на Беверли Хилсу, у Холивуду, постоје модне куће за псе и мачке. Мантил за пса од камиље длаке у тим трговинама стаје почев од 15.000 динара, одећа за вечерњи излазак од сомота, украшена лажним бисерима, 20.000 динара, огрлица од штраса 15.000 динара. Предвиђене су и разоноде за апатичне кучиће. А ако ни добра нега ни лечење не помогну, власник упокојеног четвороножног створења може да бира између неколико класа сахране — од најобичније, у простом дрвеном сандуку, која стаје 17.000 динара, до сахране у ковчегу од метала украшеном изнутра огледалима, за који треба платити 300.000 динара. У ово је урачуната и дозвола за најлепше место на псећем гробљу у Лос Анђелосу.

беди својима и себи тако високи стандард мораће да позавиди свим овим четвороношцима, пернатим љубимцима и рибама-људождерима на безбрижном животу и да посумња у сада већ застарели појам „псећег живота".

ИДЕАЛАН ШАТОР

Они који воле летовање под шаторима, а ипак траже већу удобност, поздравиће свакако један нов шатор који има врата на „рајсфершлус", још једна, ситаста врата, три прозора обезбеђена од инсеката и под ушивен за платно шатора. Овај шатор нема централни подупирач — мотку. Његов рам је сав од алуминијума и тежак је само 5,44 килограма. Произвођач је једно предузеће из Лонг Ајленда, у држави Њујорк.

Са свих страна

ИДЕАЛНЕ СТЕПЕНИЦЕ

Сваке године само у Западној и Источној Немачкој догоди се 25.000 несрећних падова на степеницама, услед чега изгуби живот око четрдесет особа. Макс Планков Институт за физиологију рада и Дортмунду позабавио се овим проблемом и дошао до закључка да се несреће догађају не због непажње људи, већ због неподесне величине и облика степеника. Стручњаци овог института сматрају да се незгоде могу избећи ако архитекти усвоје њихову математичку формулу: да ширина и висина једног степеника треба да буду исте — 23 сантиметра. Институт је, такође, дао димензије идеалних одморишта, као и мишљење колико степеника треба да има између појединих спратова.

★ ★ ★

ДРУМОВИ СА АЛУМИНИЈУМСКОМ СТРУГОТИНОМ

У жељи да омогуће боље кочење возила на влажном друму, стручњаци у САД направили су мешавину асфалта и струготине алуминијума. Судећи према првом опиту, точкови возила много боље пријањају за овакав друм, клизање је мање и број несрећних случајева у кишним данима биће мањи него досад. Том приликом комисија је утврдила још и то да је овакав пут економичнији, јер се теже хаба.

★ ★ ★

БОДРЕЊЕ СПОРТИСТА ПРЕКО РАДИЈА

Совјетски инжењер Леонид Купријанов дошао је на необичну замисао, да тренери бодре своје спортисте преко радија. Први опити извршени су прошле зиме на једном од спортских клизалишта и, како кажу, постигнути су добри резултати.

Изум се састоји у следећем: тренер држи микрофон и даје упутства клизачу или тркачу, који на ушима има слушалице, а на грудима пријемник. У погледу тренинга, овај начин општења, нема сумње, веома је користан, јер тренеров глас прати спортисту без обзира где се он налази. Али, за време такмичења, проналаском неће моћи да се користе појединци, већ или сви или ниједан, јер би спортиста кога обавештавају о растојању и положају његових супарника био у недозвољеном преимућству над осталима, који морају своју снагу и време да троше на окретање лево, десно и уназад.

★ ★ ★

ТЕЛЕВИЗИЈА И ПАЦОВИ

Од пре извесног времена научници се баве једном чудном загонетком. У Америци, Енглеској, Француској и Немачкој примећено је да телевизија утиче на сузбијање пацова. Наиме, запажено је да, за време рада, телевизиском пријемнику пацови не прилазе ближе од 50 метара. Случај још није објашњен, али француски професор Филип Леритије сматра да је то због тога што пријемници емитују рентгенове зраке, којих се пацови клоне. Њихово дејство сувише је слабо да би штетно деловало на човечји организам. Међутим, испитивањем је утврђено да иста количина зрачења штетно утиче, например, на потомство извесних инсеката.

★ ★ ★

ПРВИ ЕЛЕКТРИЧНИ „ГЕНЕРАТОР"

Један амерички научник сматра да је први и најстарији „генератор" уствари звездана галаксија, која је постала милионима година пре него што се човек и појавио на Земљи. Да би поткрепио ово мишљење, он је у својој лабораторији начинио минијатурни генератор као копију сазвежђа, на коме се може видети како иду магнетске струје под утицајем гравитације.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СТАРА ЈЕ ТО ИДЕЈА...

И данас, у доба атомске енергије и нуклеарних реактора, који се сматрају најбољим изворима топлоте, научници и даље траже најбољи начин искоришћавања сунчеве енергије, покушавајући да њу употребе за топљење метала с високом тачком топљења. Ако сунчане зраке концентришемо кроз систем телескопа, може се добити температура од преко 3300 Целзијусових степени. Што је најглавније, овде је гориво бесплатно, а усто нема никаквих сагорелих гасова, те је атмосфера потпуно чиста. Французи су већ подигли неколико оваквих пећи на Пиринејима и у Алжиру, у Индији је такође подигнута једна сунчана пећ за лабораториска истраживања, а сад се у САД гради неколико пећи. Сунчане пећи имају и СССР, Јапан и Аустралија.

Идеја о искоришћавању сунчане топлоте није нова. Према старим предањима, Архимед је бранио Сиракузу концентришући огледалима сунчеве зраке на римску флоту. Године 1695, помоћу једног великог сочива разбијен је дијамант, што се до тада сматрало немогућним. Француски хемичар Лавоазје успео је да двоструким сочивом добије температуру од 1750 степени. Иако је теориски могућно да се погодним сочивима достигне температура од 3.500 степени, то се практично не може извести, јер се један део енергије расипа и губи.

Ове сунчане пећи ће углавном служити за изналажење нових легура од којих би се правили млазни авиони и ракете, тј. легура које ће бити изванредно отпорне према топлоти.

ПИСАЉКА - ДЕТЕКТОР

У Америци је израђена оловка-детектор која је у стању да у ваздуху открије разне бојне отрове, као што су: фозген, дифозген, цијан-водоник, цијан-хлорид и левизит. То је обична писаљка којом се може писати по хартији, дрвету или којој другој равној површини. Боја коју оловка оставља на хартији мења се према врсти гаса у ваздуху.

ЏИНОВСКИ ЛЕДЕНИ БРЕГ

Један извиђач америчке морнарице мисли да је прошле године спазио највећи ледени брег који је икада виђен. Брег је био дуг око 320, а широк 196 километара. Брег је виђен на 240 километара од Скотовог Острва, близу Северног Пола.

ЗВУК КАО ОДБРАНА ОД ПЧЕЛА

Одгајивачи пчела могу се сада заштитити од пчелиног уједа на један нов начин — звуком. Наиме, увидело се да пчеле постају неактивне под утицајем звука извесне таласне дужине. Ако се један апарат, који је иначе веома јевтин, пусти у погон у близини кошнице док се из ње вади мед или се ма шта друго ради, он потпуно може да замени дим и остала средства, тако да није потребно ни проветравање кошница. Тај апарат производи звук јачине 120 децибела, са учесталошћу од 600 циклуса у секунду. За све време док се звук чује пчеле остају потпуно непокретне, као да су смрзнуте. Чим звук престане, оне се опет разлете. Како је звук доста јак, морају се заштитити уши, али су зато обе руке слободне, па се може сасвим лепо радити око кошнице.

ЋИПОЛИН

Ћиполин је италијански назив за мрамор са зеленкастим жилама.

РАДИО-СОНДЕ

У Америци су усавршене нове радио-сонде, које имају за циљ да дају податке о временским приликама у горњим слојевима атмосфере. То је, уствари, један радио-одашиљач који се избацује из авиона и за све време док не стигне до земље стално шаље извештаје о влажности ваздуха, температури и притисцима у разним слојевима.

КОЛАЧИ С МЕДОМ СУ БОЉИ...

Према мишљењу извесних научника, мед треба да игра већу улогу у домаћинству. Испитивања с петнаест врста меда показала су да колачи с медом имају много лепши укус и боју него ако су прављени са шећером. Поред тога, такви колачи дуже очувају влажност, тј. спорије се суше и дуже остају свежи.

НОВ ГРАЂЕВИНСКИ МАТЕРИЈАЛ

Стручњаци Института за грађевинске производе од глине у Вашингтону израдили су једну нову врсту цигле која је веома погодна за облагање зидова, како са спољне тако и са унутрашње стране. Цигла је дебела 0,64 сантиметра и добијена је од јако печене глине. Она ће претстављати добру заштиту од пожара и инсеката, а служиће и као одличан изолатор од топлоте и хладноће.

МЕМОРИЈАЛ

Меморијал је оно што служи за сећање, као потсетник; споменица, књига успомена. Та реч означава и претставку, писмену молбу, бележницу, приманоту, трговачки дневник итд.

МУТОСКОП

Мутоскоп је апарат у облику кутије за гледање, у коме се серије слика, помоћу брзог прелиставања, виде као једна жива слика, тј. предмети и личности изгледају као да се крећу.

Јесте ли већ чули да...

... стари Словени били су вешти пливачи. Познато је да су знали, кријући се од непријатеља, да остану дуго под водом. У таквим случајевима служили су се дугачким трскама које су држали у зубима и кроз њих дисали.

... друштвени клубови као установе јавили су се прво у Енглеској, у 16 веку. Име су такође добили у Енглеској, само касније, то јест у другој половини 17 века.

... за прадомовину пшенице сматрају се југозападна Азија и североисточна Африка.

... прве хипопотаме које је Европа видела донели су Римљани у време Августа, око 29 године пре наше ере.

... прву писаћу машину, још недовољно усавршену, начинио је Енглез Хенри Мил, 1714 године.

... у поларним крајевима живи нарочита врста соколова који се називају поларним соколовима.

... у Енглеској су некад приређиване борбе између јазаваца и паса.

... ситни ракови једне нарочите врсте, познати у науци под именом дафније, толико су провидни да се може видети како им ради срце.

... старогрчка традиција приписивала је проналазак црепа легендарном кипарском краљу Кинири. Реч цреп постала је од старословенског „чреп", а некад је значила крхотине, делове нечег разбијеног.

... сваке секунде на Земљу се из облака излије просечно 16 милијарди литара воде.

... готово три четвртине железничких пруга на свету имају нормалан колосек, тј. код њих размак између шина износи 1,435 метар. Од европских земаља најшири колосек има Шпанија (1,676 м), затим Ирска (1,6 м), па Турска, Финска и СССР (1,524 м). На свету иначе има четрнаест врста колосека.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ТАЧНОСТ

Сима Симић био је у сваком погледу тачан у секунд. Он је становао у Раковици и свако вече долазио је из Београда локалним возом, који је стизао на станицу Раковица тачно у осам часова. У то време пред станицом га је увек сачекивао с мотоциклом његов син, који се одликовао истом тачношћу као и Сима. Млади Симић је сваког дана, увек у исто време, полазио мотоциклом од куће и стизао увек кад и воз на железничку станицу, то јест тачно у осам часова.

Чим би воз стигао, Сима Симић би сео на задње седиште мотоцикла и син би дао гас. Нигде се успут нису задржавали.

Али, једног дана Сима Симић реши да пође раније но обично из Београда. Пошто је пошао другим возом, на станици у Раковици није затекао сина. Он онда пође пешице према кући. Идући тако, срете на путу свог сина, који је, као и обично, одлазио према станици. Кад га је син опазио, он нагло заокрете мотоцикл, Сима заузе своје место и њих двојица стигоше кући двадесет минута раније но обично.

У колико је сати Сима Симић срео сина?

(Одговор: У седам часова и педесет минута).

Спортски проблем

Шест фудбалских клубова: Славија, Стрела, Дебар, ХАТК, Лозовик и ПТК организовали су турнир на коме је требало да сваки клуб одигра по једну утакмицу са свима осталим. Победа је доносила два поена, нерешен резултат један поен, а пораз нула поена. Онај клуб који буде добио највећи број поена биће проглашен победником турнира.

Ево како је изгледала ситуација по завршетку турнира: ПТК и Стрела добили су исти број поена, али ПТК, због боље голдиференције, заузео је место испред Стреле. Лозовик није добио ниједну утакмицу, што се ниједном другом клубу није догодило. Славија се пласирала боље од ПТК-а, али ипак не као ХАТК.

Према овоме што смо вам рекли, можете ли погодити који је клуб победио и како изгледа табела по завршетку турнира?

(Ранг-листа је следећа: ХАТК, Славија, ПТК, Стрела, Дебар, Лозовик).

И мрље нешто значе

Догодило се пре неки дан основцу Мићи да док је писао домаћи задатак, преврне боцу с мастилом. Мастило се проспе и на хартији се појаве многобројне мрље. У први мах Мића је био веома љут, али је убрзо запазио да су мрље тако срећно пале на хартију да су у самој ствари нацртале седам разних животиња.

Да ли видите које се то животиње налазе на овом необичном цртежу?

Сматрамо да је одговор толико лак да ћете га наћи и без наше помоћи.

За цртаче почетнике

1 2 3

За оне који цртају нису баш много вични дајемо начин како ће без по муке нацртати ове две куће на слици 3. То се постиже поступно, почев од слике 1, која је веома лака.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

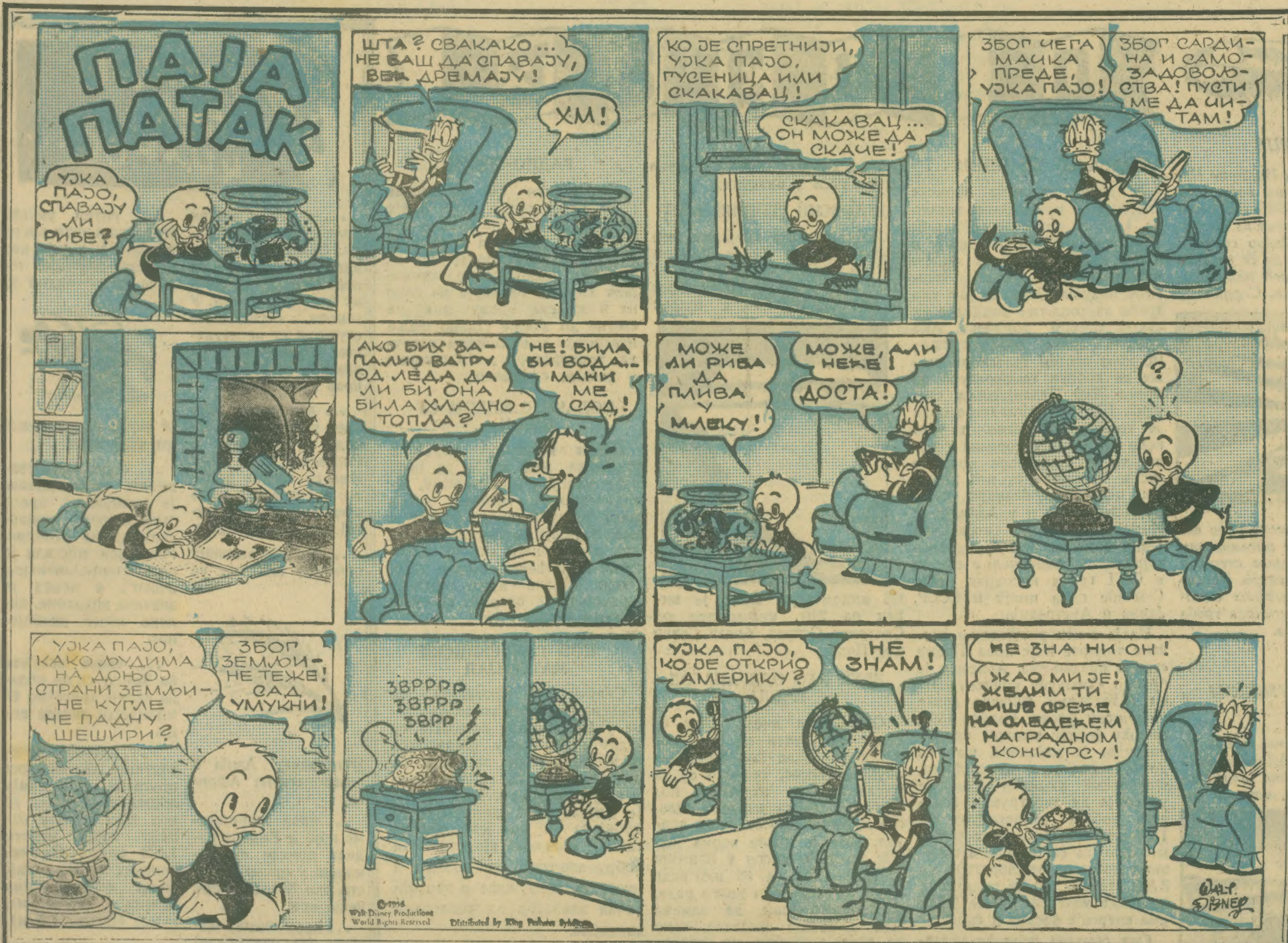
Водоравно: 1) повратна заменица; 3) једно годишње доба; 5) марка радиоапарата; 7) француски војсковођа из 19 века; 9) предлог; 10) једноцифрен број; 11) показна заменица; 12) слово латинице; 14) иницијали презимена и имена чувеног руског романописца; 15) место у Босни; 18) француски књижевник („Исландски рибар"); 19) наша планина; 21) предлог; 22) мера за површину; 23) хемиски знак за рутенијум; 25) показна заменица; 27) место на Јадрану; 28) држава у Јужној Америци; 31) врста птице; 32) рудник угља у Истри; 33) лична заменица

Усправно: 1) мање насеље; 2) врста алкохола; 3) листопадно дрво; 4) поново; 5) врста птице; 6) пасмина; 7) конац; 8) река у Африци; 12) врста тканине; 13) мера за течност; 16) име нашег књижевног критичара; 17) личност из једне Шекспирове драме; 19) ваздушна бања у Швајцарској; 20) мелодија; 21) врста јелена; 24) наша река; 26) река у Немачкој; 27) град у Француској; 29) пркос; 30) бања у Француској.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ал; 3) Скок; 5) стомак; 7) Уфа; 8) Рут; 10) сер; 11) Поло; 12) ар; 13) олук; 14) Емерик; 17) Есен; 18) исечак; 20) овај; 21) па; 23) соли; 24) Лир; 25) Ани; 26) иза; 27) антика; 30) алга; 31) ел.

Усправно: 1) ако; 2) Лом; 3) стар; 4) каролина; 5) сфере; 6) кулук; 7) УСА; 9) ток; 11) Пореч; 15) Месалина; 16) есеји; 18) Ивона; 19) криза; 20) оса; 22) Ира; 24) Лика; 28) тле; 29) игл.

УПРОСТИО СТВАР

— Хајде да видим како знаш математику, — вели Шиља Гаји. — Погледај, ено се краве враћају с паше. Преброј их, па ми реци колико их има.

— Четрнаест, — рече Гаја пошто је нешто у себи дуго срачунавао.

— Тачно, — потврди Шиља. — Реци ми само како си дошао до тог резултата.

— Врло лако. Избројао сам кравама ноге, па то поделио са четири.

— Може и тако, — сложи се Шиља. — Али, треба да се учиш да ствари упростиш кад год то можеш. Други пут кад хоћеш да изројиш краве преброј им рогове, па то подели са два!

КАКВА ВОДА!

Пера Ждера проводи свој летњи одмор у селу. Једног дана попео се на стог сена, али се омакне и падне. Окупи се око њега гомила света, а неко се досети и принесе му чашу воде.

— Каква вода! — разбесне се Пера. — Са које висине треба код вас човек да падне да бисте му донели чашу вина?

БУНТОВНИ ПАЈА

Хорације: Пајо, јеси ли икад дошао у сукоб са својим шефом?

Паја: Ох, толико пута... само што он за то уопште не зна

Који је ОДГОВОР тачан

МЕЈОЗА је:
- морска животиња
- стари град
- митолошко биће
- болест

ОРБИЛИЈЕ је:
- римски писац
- врста старих књига
- чувени глумац из прошлог века
- врста биљака

ПИПС је:
- енглески писац
- морепловац из Колумбовог времена
- животиња
- болест

РОСТРА је:
- књига
- назив за позорницу у старом Риму
- врста цвећа
- ратни брод у старом веку

СОКУС је:
- део великог телескопа
- врста обуће
- град у старом Риму
- поморски термин

ОДГОВОР

МЕЈОЗА је смањивање неког органа услед обољења. У реторичком смислу мејоза је тобожње смањивање, привидно умањење кога или чега.

ОРБИЛИЈЕ је био римски драматичар, строги учитељ песника Хорација. Отуда је постао и назив: строг и љут учитељ, ђачки тиранин.

ПИПС је катарална болест код птица, нарочито кокошака, у вези са отицањем вратних жлезда и зачепљењем носних отвора. Лечи се премазивањем оболелих места хлорном водом.

РОСТРА је говорничка позорница на староримском форуму. Тако је названа по томе што је била искићена кљуновима лађа отетих од непријатеља.

СОКУС је врста лаких ниских ципела које су носили стари Римљани, а нарочито глумци у комедијама.

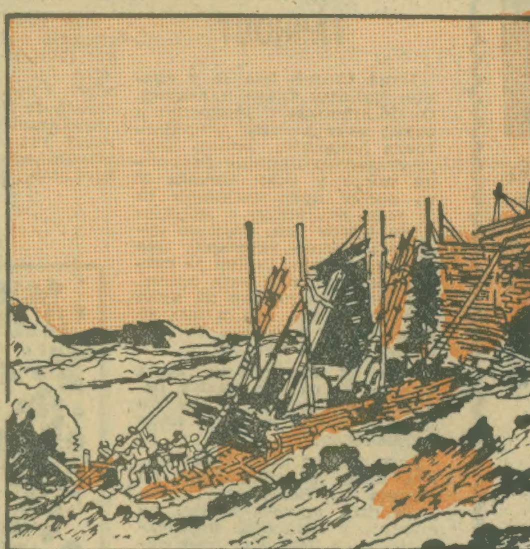
Пустоловине малога Џонија

МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач бр. 101 1 935, поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.